

Plan for psykososial oppfølging i Bardu kommune ved ulykker, kriser og katastrofer

Innledning

Bardu Kommune har et psykososialt kriseteam som er en tverrfaglig sammensatt faggruppe med ansvar for tidlig innsats ved psykososial oppfølging av enkeltpersoner, familier og nettverk som er blitt rammet av en krise, ulykke eller katastrofe.

Kriseteamet har i tillegg en oppgave i å medvirke til at rammede og berørte enkeltpersoner, familier og lokalsamfunn får tilbud om forsvarlig psykososial oppfølging og støtte fra det ordinære tjenesteapparat i etterkant av kritiske hendelser.

I denne planen får man en oversikt på hvordan psykososialt kriseteam arbeider, samt når det aktiveres.

Bardu 11.02.2020

Innhold

Formål, bakgrunn og hensikt for planen.....	3
Kommunens ansvar.....	3
Definisjoner og begrepsavklaring.....	3
Potensielt traumatiserende hendelser.....	3
Kriser.....	4
Katastrofer.....	4
Ulykker.....	4
Rammede.....	4
Psykososiale tiltak.....	4
Psykososialt kriseteam (PKT).....	5
Evakuerte- og pårørendesenter (EPS).....	5
Ansvarsfordeling ordinære helse- og omsorgstjenester og psykososialt kriseteam.....	6
Skjematisk fordeling av ansvarsområder.....	6
Organisering av Psykososialt kriseteam (PKT) i Bardu Kommune.....	7
Forankring/ Samordning med annet beredskapsplanverk.....	7
Mandat.....	7
Sammensetning.....	8
Fast møteplan.....	8
Utkalling og mobilisering av psykososialt kriseteam (aktivering).....	8
Ansvar og oppgaver i psykososialt kriseteam.....	9
Hovedoppgaver.....	9
Øvelser.....	10
Samhandling.....	10
Akuttberedskap.....	10
Bardu Røde Kors.....	10
Beredskapsavtalen mellom Røde Kors Bardu og Bardu kommune.....	11
Pårørendesenter (EPS).....	11
Støtte til psykososial førstehjelp.....	11

Formål, bakgrunn og hensikt for planen

Planen har til hensikt å beskrive kommunens psykososiale beredskap. Formålet med en plan for «psykososial oppfølging» er å begrense omfanget og skadevirkninger av kriser, ulykker og katastrofer ved å:

- Yte emosjonell førstehjelp
- Sørge for rett oppfølging, på rett nivå og på rett sted
- Stimulere nettverk (familie, venner, kollegaer, medelever og andre)

Formålet stiller krav, både til krisehåndtering i øyeblikket og til den psykososiale oppfølgingen av de rammede i tiden etter hendelsen.

Kommunens ansvar

Helse og omsorgsloven, samt Lov om helsemessig og sosial beredskap (helseberedskapsloven) plikter kommunen til å ha en forberedt helseberedskap. Kommunen skal sørge for psykososial oppfølging ved kriser, ulykker og katastrofer av ethvert omfang og enhver karakter. Dette innebærer ansvar for å ha en planlagt psykososial akuttberedskap for den daglige beredskapen og beredskap ved større kriser og katastrofer (*Mestring, samhörighet og håp 21:2016*). Planenes oppbygging og innhold er forankret i Helsedirektoratets veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer (IS-2428) og er en del av Kommunens overordnede beredskapsplan.

Definisjoner og begrepsavklaring

Potensielt traumatiserende hendelser

Hendelser som kjennetegnes ved at de truer eget eller andres liv og helse. De kan, men behøver ikke, resultere i både akutte og langsiktige konsekvenser for den eller de som rammes. Psykososial førstehjelp og støtte kan likevel være nødvendig for å unngå disse.

Kriser

Dramatiske og potensielt traumatiserende hendelser som kan true eller svekke viktige funksjoner og verdier hos enkeltpersoner, familier eller lokalsamfunn, samt svekke deres mulighet til å utføre viktige og sentrale oppgaver på individ- og familienivå, så vel som i et samfunnsperspektiv. Dette kan være selvmord, brå og uventet død knyttet til ulykker eller drap, brå barnedødsfall, brå og uventet trussel med fare for liv og helse knyttet til ulykker, overgrep eller vold. Det å være vitne til disse, uten selv å være i fare, og leteaksjoner etter savnede kan også oppleves som krise.

Katastrofer

Med en katastrofe menes en uventet og potensielt traumatiserende hendelse der antall rammede personer med hjelpebehov langt overskrider ordinære tilgjengelige ressurser. Her inngår transportulykker, naturkatastrofer, storbranner og massedrap.

Ulykker

Uventede og potensielt traumatiserende hendelser som kan ramme menneskers liv og helse.

Rammede

Begrepet rammede brukes om personer som direkte rammes av en krise eller katastrofe. En rammet vil kunne omfatte overlevende, etterlatte og pårørende

Psykososiale tiltak

Målrrettede tiltak settes inn etter potensielt traumatiske hendelser for å bistå enkelt personer og/ eller grupper. Hensikten er å bidra til å normalisere livssituasjonen, mobilisere nettverk og forebygge og/ eller redusere psykiske, rusrelaterte, somatiske og sosiale problemer. *Proaktiv psykososial oppfølging* betyr at kommunen aktivt henvender seg direkte til den/ de rammede og tilbyr støtte og bistand i en tidlig fase.

Psykososialt kriseteam (PKT)

PKT er en kommunal enhet som aktiveres ved kriser og katastrofer- i stedet for, eller som et supplement til ordinære tjenester og kommunens øvre beredskapsressurser.

Evakuerte- og pårørendesenter (EPS)

Et EPS er et fysisk oppmøtested for pårørende og/ eller fysisk uskadde evakuerte som har behov for hjelp, omsorg, informasjon og samtaltjenester. EPS vil også være et sted for gjenforening og informasjon. Det organiseres, så langt som mulig, med separate enheter for evakuerte og pårørende.

Hvor et EPS opprettes vil være med bakgrunn i størrelse på hendelse.

Ansvarsfordeling ordinære helse- og omsorgstjenester og psykososialt kriseteam

En krise håndteres så nær som mulig der den oppstår, og med en organisasjonsstruktur som er så lik den ordinære som mulig. Arbeid og tiltak knyttet til denne planen, skal bidra til å mobilisere, koordinere og støtte opp under de ordinære tjenestene, bestående ressurser og tilbud på ulike nivå i organisasjonen.

Følgende innsatsmatrise skal benyttes ved psykososial oppfølging:

- ❖ Styrke individets egen evne til mestring og selvhjelp
- ❖ Mobilisere individets egne nettverk: private og offentlige
- ❖ Mobilisere primærhelsetjenesten og kommunale helse,- og omsorgstjenester

Skjematisk fordeling av ansvarsområder

Psykososialt kriseteam varsles alltid	Ivaretas av de ordinære helse og omsorgstjenestene	Helse- og omsorgstjenestene vurderer alltid om psykososialt kriseteam skal varsles
Naturkatastrofer	Vurdering av suicidale	Plutselig spedbarnsdød
Store ulykker inkludert transportulykker	Alvorlige sykdommer/ diagnoser	Alvorlige og uventede hendelser (akutt) inkludert dødsfall, spesielt der barn og unge er involvert
Storbranner	Psykisk sykdom og rusmisbruk	Selvmord
Drap og massedrap	Pårørende når familiære belastninger i forbindelse med sykdom eller rus er årsak til oppfølgingsbehovet	Hendelser der de involverte har vært utsatt for traumatiserende sanseintrykk eller opplevelse av å være truet på livet (f.eks ulykker, gisseldrama)
		Når noen er savnet

Organisering av Psykososialt kriseteam (PKT) i Bardu Kommune

Det er etablert et psykososialt kriseteam i kommunen som skal bistå ved brå og uforutsette hendelser der det ordinære tjenesteapparatet ikke strekker til. Dette er en tverrfaglig sammensatt faggruppe bestående av personer med krise-kompetanse, som består i psykososial oppfølging av rammede enkeltpersoner, familier og grupper i lokalsamfunnet. PKT medvirker til at de rammede får tilbud om forsvarlig oppfølging og støtte fra det ordinære tjenesteapparatet. Medlemmer av PKT kan også veilede og bistå personell i andre tjenesteområder som har oppgaver innen psykososial oppfølging.

Ved dødsfall er det politiet som har ansvar for å overbringe dødsbudskapet, men de har en etablert avtale med kirken der prestene er i beredskap for å gjøre denne tjenesten.

Forankring/ Samordning med annet beredskapsplanverk

Kommunens psykososiale kriseteam er organisatorisk forankret i kommunens beredskapsplan og er underlagt kommunens kriseledelse. Leder rapporterer årlig til rådmannen.

Mandat

Det kommunale psykososiale kriseteamet skal være et rådgivende organ for den kommunale kriseledelse. Videre skal kriseteamet bidra til:

- Utforming av skriftlige rutiner for psykososial oppfølging etter kriser og katastrofer.
- Kontakt med berørte i/ etter kriser for eventuell iverksetting av tiltak
- Koordinering, oppfølging og kontroll av tiltak
- Oppfølging og evaluering av kommunens kriseplan og rutiner på det psykososiale området
- Opplæring av den etablerte ressursgruppen og kriseteamet egne medlemmer i traume og krisekompetanse
- Gjennomføre realistiske øvelser i samarbeid med aktuelle bidragsyttere

Sammensetning

Det psykososiale kriseteamet yter et kommunalt helsetilbud, og medlemmene defineres i utgangspunktet derfor som helsepersonell etter helsepersonell loven. Som et supplement til denne kompetansen har kriseteamet i Bardu Kommune også sogneprest og representant (er) fra Røde kors. *De er ikke omfattet av reglene i helsepersonell loven, da de ikke er ansatt i kommunal helse og omsorgstjeneste (Mestring, samhörighet håp 24:2016).* Se ellers mandat av Juni 2014.

- ❖ Det er utnevnt en leder for det psykososiale kriseteamet. Når leder ikke er tilgjengelig er det nestleder som kontaktes ved hendelser. Leder kaller inn til møter.
- ❖ Liste over ressurspersoner skal foreligge, som kan bistå kriseteamet ved store hendelser. Leder sørger for oppdatering av liste.

Fast møteplan

PKT har regelmessige møter, 4 ganger per år, men også ved behov etter hendelser. Møtene har fokus på refleksjon, erfaringsutveksling, aktuelle saker, status og kompetanseheving.

Utkalling og mobilisering av psykososialt kriseteam (aktivering)

- I kriser og katastrofer der kriseledelse etableres, har kriseledelsen ansvar for at leder ved psykososialt kriseteam tidlig blir varslet/ får informasjon om å aktivere kriseteamets medlemmer.
- Dersom det ikke er behov for å etablere kriseledelse, vurderer lege som er involvert i hendelsen eller lege i vaktfunksjon om det er aktuelt å aktivere psykososialt kriseteam- primært i den kommunen der hendelsen er har inntruffet. Andre aktører som mener det er aktuelt å kalle ut psykososialt kriseteam drøfter dette med lege eller leder av kriseteamet.
- Sammen med leder er psykososialt kriseteam ansvarlig for å mobilisere tilfredsstillende mengde ressurser for å kunne ivareta oppdraget.

Ansvar og oppgaver i psykososialt kriseteam

Alle medlemmer i psykososialt kriseteam skal ha kompetanse til å utføre hovedoppgavene beskrevet under.

Hovedoppgaver

- Vurdere om det er behov for psykososialt kriseteam, eller om det er tilstrekkelig med det ordinære tjenesteapparatet- for å sikre tidlig innsats
- Ved behov, ta kontakt med eksterne ressurspersoner for bistand
- Der kriseledelse ikke er etablert, sørge for hensiktsmessige lokaler og servering til berørte grupper etter avklaring av dekning av kostnader
- Fungere som psykososialt støtteapparat ved etablering av evakuering og pårørendesenter
- Yte psykososial støtte og omsorg ved kriser, person/ familie kriser, ulykker og katastrofer. Medvirke til at enkeltpersoner, familier eller lokalsamfunnet får tilbud om forsvarlig psykososial oppfølging og støtte fra det ordinære tjenesteapparatet.
- Samarbeide med det ordinære tjenesteapparatet
- Debriefe involvert personell inkludert psykososialt kriseteam.
- Føre journal og dokumentere tiltak, jamfør lovverk
- Gi rådgiving/ veiledning til personell som er eller kan bli berørt av kriser, katastrofer og ulykker.

Øvelser

Personell som skal arbeide med kriser, ulykker og katastrofer må ha nødvendig teoretisk og praktisk kompetanse, samt være personlig egnet for denne typen arbeid. Ved en større ulykke hvor kommunens kriseledelse settes, vil PKT automatisk bli involvert. PKT vil måtte håndtere tre faser: ***Forberedelse/kartleggingsfasen**, ***Akuttfasen**, og ***Avslutningsfasen**.

- ❖ Skrivebords- øvelse med case gjennomføres på faste møter i PKT fire ganger per år
- ❖ Behov for kurs meldes inn til leder av PKT
- ❖ PKT har også ansvar for opplæring av Røde kors sitt psykososiale team
- ❖ Deltagelse på øvelser i regi av Røde kors og politi

Samhandling

Nødvendige samarbeid internt og med andre aktører må alltid sikres for å ivareta den viktige helheten i tilbudet.

Akuttberedskap

Et godt samarbeid mellom de akuttmedisinske tjenestene og psykososialt kriseteam kan bidra til helhetlig, omsorgsfull og forsvarlig beredskap. Interkommunal legevakt er kjent med planen for psykososialt kriseteam.

Bardu Røde Kors

Røde Kors er ved kongelig resolusjon av 21. august 2009 gitt rollen som støtteaktør for norske myndigheter i fredstid. Støtteaktørrollen innebærer at Røde Kors skal utføre humanitære aktiviteter innen rammen av Røde Kors prinsippene.

Beredskapsavtalen mellom Røde Kors Bardu og Bardu kommune

Ved krisehåndtering i en beredskapssituasjon hvor kommunen ber om psykososial bistand, bistår Bardu Røde kors med:

Pårørendesenter (EPS)

Dersom Bardu Kommune oppretter et pårørendesenter skal personell fra Røde Kors avgis for å bistå kommunen i å drifte dette i henhold til kommunens beredskapsplan om pårørendesenter.

Støtte til psykososial førstehjelp

Ved anmodning fra kommunens kriseledelse skal Røde kors Bardu bistå med sosial førstehjelp.

Spørsmål til Psykososialt kriseteam rettes til leder for teamet. Oppdatert oversikt over nøkkelpersoner ved kriser, katastrofer og ulykker i Bardu kommune ligger på Bardu Kommune sin hjemmeside på forside, under «Krise og beredskap».